

FOKUS: FESTSKRIFT TIL ARNE MELCHIOR

Innledning: Festskrift til Arne Melchior

Per Botolf Maurseth (gjesteredaktør)*

Handelshøyskolen BI, Norge

Hege Medin (gjesteredaktør)

Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), Norge

Det er med stor glede og takknemlighet at vi får hylle vår kollega og mentor gjennom mange år, Arne Melchior, gjennom utgivelsen av dette spesialnummeret av *Internasjonal Politikk*. Det er et festskrift til Arne.

Arne er en fremragende akademiker som har vært en sterk stemme innenfor feltet internasjonal økonomi i flere tiår.

Arne har utdanning i samfunnsøkonomi fra Brügge i Belgia og cand.polit.-grad fra Universitet i Bergen med hovedvekt på samfunnsøkonomi. Arne oppnådde dr. polit.-graden fra Universitet i Oslo i 1997 med avhandlingen *On the Economics of Market Access and International Economic Integration*.

Tidlig i karrieren var Arne journalist i Dagbladet. Deretter var han ansatt i Handels- og skipsfartsdepartementet, der han særlig arbeidet med handelspolitikk og forhandlinger om handelsavtaler. Her fikk han praktisk erfaring fra det som senere skulle bli et av hans viktigste forskningsfelt. I 1987–88 var han forskningsassistent i Fondet for markeds- og distribusjonsforskning. Fra 1989 til dags dato har han vært ansatt som forsker på NUPI, hvor han i tillegg har hatt flere andre roller. Han ledet gjennom mange år avdelingen for internasjonal økonomi, og i perioden fra 1997 til 2000 var han assisterende direktør.

I tillegg til innsatsen på NUPI har Arne en bistilling på Norges arktiske universitet / Norges fiskerihøyskole i Tromsø. Arne har også hatt mange oppdrag som foreleser, blant annet på Universitetet i Oslo og på Kyiv School of

*Kontaktinformasjon: Per Botolf Maurseth, e-post: per.b.maurseth@bi.no

©2023 Per Botolf Maurseth og Hege Medin. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Maurseth, P. B. og Medin, H. (2023). Innledning: Festskrift til Arne Melchior. *Internasjonal Politikk*, 81(3), 288–294. <http://doi.org/10.23865/intpol.v81.5854>

Economics / Mohyla-universitetet i Kyiv. Arnes CV viser også at han er en ettertraktet konsulent og rådgiver, nasjonalt, for myndighetene, interesseorganisasjoner og forskningsadministrasjon, så vel som internasjonalt, for organisasjoner som Verdensbanken, FAO og OECD.

Vi som jobbet sammen med Arne i avdelingen for internasjonal økonomi på NUPI lærte å sette pris på hans analytiske skarpsindighet og intellektuelle nysgjerrighet. Han har vært til stor inspirasjon for alle oss som har jobbet der.

Arne er en av Norges fremste eksperter på internasjonal handel og handelspolitikk. Hans bredde- så vel som dybdekunnskap gjør ham til en tydelig autoritet på dette feltet. Han har, gjennom en omfattende forskningskarriere, levert betydelige forskningsbidrag. Hans arbeid innen ny handelsteori, som han blant annet utforsket i sin doktorgrad, har gitt økt forståelse av hvordan ulike typer handelshindringer påvirker klyngedannelser og handel mellom land. Arnes bidrag er både av teoretisk og empirisk art. Han har også utforsket andre viktige temaer innen samfunnsøkonomi, som økonomisk historie, utvikling og ulikhet, samt forhandlingsteori.

Som vist gjennom de utvalgte publikasjonene som listes opp slutten av dette festskriftet, har Arnes forskningsbidrag ofte vært i form av egne bøker og bokkapitler eller som redaktør. Eksempelvis skrev han i 2018 boken *Free Trade Agreements and Globalisation: In the Shadow of Brexit and Trump*, som er et glimrende eksempel på hans evne til å integrere komplekse økonomiske analyser med en grundig forståelse av de pågående politiske og geopolitiske hendelsene i verden.

Arne har, i tillegg til sine rene akademiske bidrag, gjennomført en mengde politikkrelevante utredningsprosjekter for ulike samfunnsaktører, inkludert departementer og interesseorganisasjoner. Publikasjonslisten nedenfor viser at han har anvendt sin innsikt og kunnskap på praktiske problemstillinger som handelspolitikk og WTO-forhandlinger, bilaterale handelsavtaler, utenlandske investeringer og handel i tjenester, handel med u-land, handel med mat og matsikkerhet og, nå nylig i forbindelse med koronapandemien, handel med legemidler og medisinske varer. Hans arbeid innen disse feltene har kastet lys over de utfordringene vi står overfor i en globalisert økonomi og ført til viktige bidrag som har hatt innvirkning på politiske beslutninger. Arnes evne til å kombinere sin akademiske ekspertise og teoretiske innsikt med praktisk anvendelse har gjort ham til en betrodd ekspert og verdifull ressurs for beslutningstakere på ulike nivåer. Han er en brobygger mellom academia og praksis og har bidratt til å informere og forme politiske beslutninger og offentlig debatt.

Arne har en utrettelig entreprenørånd og kreativ tankegang. Hans evne til å generere ideer og hans suksess med å sikre finansiering gjennom utallige forsknings-søknader er en imponerende prestasjon som har hatt en betydelig innvirkning på både hans eget arbeid og avdelingen for internasjonal økonomi på NUPI som helhet.

Gjennom sin evne til å skaffe finansiering har Arne ikke bare sikret ressurser til å realisere sine egne forskningsinteresser, men også til å støtte og fremme andre

forskeres prosjekter og karrierer. Han har en stor evne til å se potensialet i andre, og han har veiledet utallige unge studenter på NUPI, både formelt og uformelt. Noen av dem sitter i dag i fremtredende posisjoner i samfunnet. Arnes generøsitet og vilje til å hjelpe kolleger og yngre forskere har gjort ham til en uvurderlig ressurs på NUPI. Han har alltid hatt en åpen dør for alle oss som har søkt råd eller veiledning, og hans inkluderende holdning og mangel på akademisk arroganse skapte en svært støttende og samarbeidsorientert kultur ved avdelingen og et godt fellesskap for læring. Han har et stort engasjement for å dele kunnskap og fremme nytenkning, og hans innflytelse strekker seg også langt utenfor NUPI vegger. Hans vilje til å dele sin kunnskap, erfaring og ekspertise har gitt inspirasjon og veiledning til mange unge forskere som har hatt gleden av å jobbe sammen med ham. Noen av dem har bidratt i dette festskriftet.

Blant de akademiske bidragene som presenteres, finner vi Ivar Gåslands innføring i Arnes kjerneområde, nemlig ny handelsteori og handel med heterogene bedrifter (ofte referert til som ny-ny handelsteori). Artikkelen utforsker og belyser de perspektivene som har blitt utviklet innenfor dette feltet de siste 40 årene, og som Arne har bidratt til, og hvilken betydning disse har hatt for vår forståelse av internasjonal handel.

Artikkelen til Hildegunn Kyvik Nordås er også relatert til et av Arnes kjerneinteresseområder, nemlig EØS-avtalen og internasjonal handel i tjenester. Hun presenterer en gravitasjonsanalyse som viser hvordan EØS-avtalen har bidratt til en betydelig økning i norsk tjenestehandel, spesielt innenfor finansielle tjenester og kommunikasjonstjenester. Dette arbeidet gir et verdifullt innblikk i de økonomiske konsekvensene av internasjonale handelsavtaler og deres påvirkning på nasjonale økonomier.

Vår egen artikkel utforsker et annet av Arnes kjerneinteresseområder, nemlig entry-barrierer i internasjonal handel. Vi undersøker hvordan økt bruk av internett i lav- og mellominntektsland kan ha bidratt til at flere bedrifter har blitt i stand til å eksportere eller importere. Dette arbeidet utforsker med andre ord hvordan utbredelse av teknologi kan ha en positiv innvirkning på handel og potensielt også på økonomisk utvikling.

Kalle Moenes bidrag peker til Arnes interesse for frihandel, økonomisk historie og handel i mat og matsikkerhet. Moene tar oss med på en interessant og lærerik reise tilbake til 1700- og 1800-tallet og viser hvordan ledende samfunnsøkonomer og venstresiden på den tiden sto sammen i å kjempe for frihandel, økt konkurranse og grunnrentebeskatning av landeiendommer. Dette for å sikre mat til de fattige og forhindre sultkatastrofer.

Matsikkerhet i fattige land er også tema i Fenella Carpena og Nury Bibian Bejaranos artikkel. De viser at det ble en betydelig nedgang i matusikkerhet og sult i Colombia etter at det ble inngått våpenhvile og fred mellom regjeringen og geriljaen. Dette arbeidet bidrar til vår forståelse av sammenhengen mellom konfliktløsning, politisk stabilitet og matsikkerhet.

Jens Andvig og Per Botolf Maurseths artikkel er relatert til Arnes interesse for internasjonale handelsavtaler. I WTO og i en rekke frihandelsavtaler er det bestemmelser om intellektuell eiendomsrett. Andvig og Maurseth diskuterer hvordan disse avtalene, sammen med betydelige stordriftsfordeler, kan bidra til svekket samfunnsøkonomisk effektivitet og konsentrasjon av inntekt. Dette gjelder for to så forskjellige goder som farmasøytiske produkter og TV-overført fotball.

Jan Fagerbergs artikkel handler om en av vår tids største globale utfordringer, nemlig klimakrisen. Fagerberg viser hvordan sentrale teknologier i det grønne skiftet, som solenergi, vindenergi, batterier og elektriske biler, har utviklet seg over tid, og hvilken betydning politikken har hatt for denne utviklingen. Han argumenterer for at avgifter på utslipp ikke er tilstrekkelig for å løse klimakrisen, og at politikere, for å fremme det grønne skiftet, aktivt må stimulere økonomiske aktører til å velge miljøvennlige alternativer.

Festskriftet avslutter med en fokusartikkel av Arne Jon Isachsen som også tar for seg klimautfordringene, men denne gangen gjennom å diskutere Norge som global aktør gjennom oljefondet. Artikkelen gir ikke bare en historisk oversikt over Norges utvikling som oljenasjon, men argumenterer også for at fremtidig superprofitt fra olje og gass bør gå til å støtte klimatiltak i land som ikke evner å nå Paris-målene på egen hånd.

Gjennom de akademiske bidragene som presenteres her, ønsker vi å reflektere over Arnes mangfoldige faglige virke. Med stor takknemlighet vil vi anerkjenne hans evner som en mentor og ressurs for yngre forskere. Hans generøsitet, åpenhet og vilje til å investere tid og energi i andres suksess har ikke bare gjort ham til en verdifull kollega, men også til en kjær venn og veileder for mange av oss.

Utvalgte publikasjoner av Arne Melchior

Monografier, redigerte bøker og bokkapitler

- Melchior, A. (2023). Russia in world trade. I M. Dabrowski (Red.), *The contemporary Russian economy* (s. 227–245). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17382-0_12
- Melchior, A. & Nilssen, F. (2020). *Sjømatnæringen og Europa: EØS og alternativene*. Universitetsforlaget. (Medforfatter av forord og kapittel 1: Sjømatnæringen og Europa: EU-medlemskap, EØS eller NOREXIT? Forfatter av kapittel 2: Norges handelsforhandlinger med EU gjennom 50 år: Sakskoblinger og forhandlingsmakt og kapittel 6: Fra «fiskebrevet» til EØS: Betydningen av toll for norsk sjømateksport til EU.)
- Maiti, D., Castellacci, F. & Melchior, A. (2019). *Digitalisation and development: Issues for India and beyond*. Springer. (Medforfatter av innledningskapittel med de samme forfatterne og samme tittel, s. 3–30.)
- Melchior, A. (2018). *Free trade agreements and globalisation: In the shadow of Brexit and Trump*. Palgrave MacMillan. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-92834-0>
- Melchior, A. & Sverdrup, U. (2015). *Interessekonflikter i norsk handelspolitikk*. Universitetsforlaget. (Medforfatter av innledning og kapittel 3: EU som handelspolitisk aktør. Forfatter av kapittel 1: Interessekonflikter i norsk handelspolitikk og kapittel 8: Handelspolitikken for tekstilvarer 1977–1986.)
- Melchior, A. (2015). Post-Soviet trade, the Russian far east and the shift to Asia. I J. Huang & S. A. Korolev (Red.), *Developing Asia Pacific's last frontier: Fostering international cooperation in the development of Russia's far east and Siberia* (kapittel 3, s. 61–96). Palgrave Macmillan.
- Melchior, A. (2011). East-west integration: A geographical economics approach. I M. Dabrowski & Maliszewska (Red.), *EU eastern neighborhood. Economic potential and future development* (kapittel 2, s. 23–44). Springer.
- Melchior, A. (2007). Trade policy democracy: The Norwegian experience. I M. Halle & R. Wolfe (Red.), *Process matters: Sustainable development and domestic trade transparency* (s. 108–142). IISD. Canada.
- Melchior, A. (2006). Micro-dynamics of international trade: Evidence from seafood exports. I F. Asche (Red.), *Primary industries facing global markets* (kapittel 7, s. 168–189). Universitetsforlaget.
- Melchior, A. (2003). Internationalisation of the information technology industries: Myths and facts. I H. Godø (Red.), *ICT after the dot-com-bubble* (s. 56–79). Gyldendal Akademisk.
- Melchior, A. & Norman, V. D. (Red.). (1998). *Fra GATT til WTO: Handelspolitiske utfordringer ved GATT's 50-årsjubileum*. NUPI. (Forfatter av kapittel 5: Regionale handelsblokker – en trussel mot det globale handelssystemet, s. 88–114.)
- Fagerberg, J., Lundberg, L., Hansson, P. & Melchior, A. (Red.). (1997). *Technology and international trade*. Edward Elgar. (Forfatter av kapittel 5: New theory and evidence on the standard good hypothesis, s. 75–90.)
- Melchior, A. (1997). *On the economics of market access and international economic integration*. Dept. of Economics, University of Oslo. (Doktorgradsavhandling. Publisert i serien *Økonomiske Doktoravhandlinger* 36/97.)
- Melchior, A. (1997). Regionalisation in Asia – theoretical and empirical aspects. I O. F. Knudsen (Red.), *Regionalism and regional cooperation* (s. 118–128). NUPI.
- Grimsrud, B. & Melchior, A. (Red.). (1997). *Child labour and international trade policy*. Fafo/NUPI.
- Bingen, J. & Melchior, A. (Red.). (1997). *Flerhastighets-Europa – konsekvenser for Norge*. NUPI/Europa-programmet.
- Melchior, A. (1993). The microeconomics of 1992: What the Cecchini report failed to settle. I J. Fagerberg & L. Lundberg (Red.), *European economic integration: A Nordic perspective* (s. 198–220). Avebury.
- Melchior, A. (1991). EEA – a cuckoo in EFTA's nest? Norway and the negotiations on the European Economic Area. I *Norsk utenrikspolitisk årbok* (s. 11–40). NUPI.

Fagfellevurderte artikler

- Melchior, A. (2021). Covid-19, global handel og medisinsk beredskap. *Samfunnsøkonomen*, 3.
- Melchior, A. (2019). Russia in world trade: Between globalism and regionalism. *Russian Journal of Economics*, 5(4), 354–384. <https://doi.org/10.32609/j.ruje.5.49345>
- Melchior, A. (2015). Internasjonale handelsavtaler 2015 – trender og utfordringer. *Magma*, (5), 30–43.
- Melchior, A. (2013). International trade, trade costs and middlemen: A new look at mirror data. *Journal of Social and Economic Development*, 15, 50–67.
- Melchior, A. (2011). India, Kina & Øst-Asia: Hvor sterke er vindene fra øst? *Internasjonal Politikk*, 69(3), 517–525.

- Melchior, A. (2010). Globalisation and the provinces of China: The role of domestic versus international trade integration. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 8(3), 227–252.
- Melchior, A. (2006). The most and the least favoured nations: Norway's trade policy in perspective. *The World Economy*, 29(10), 1329–46.
- Melchior, A. (2004). Norge, EFTA og det globale kappløp for frihandelsavtaler. *Internasjonal Politikk*, 62(1), 33–54.
- Melchior, A. (2001). Global inequality: Perceptions, facts and unresolved issues. *World Economics*, 2(3), 87–108.
- Melchior, A. & Telle, K. (2001). Global income distribution 1965–98: Convergence and marginalisation. *Forum for Development Studies*, 28(1), 75–98.
- Melchior, A. (1999). Globalisation and labour standards: A look at East Asia. *Internasjonal Politikk*, 57(2), 295–321.
- Melchior, A. (1997). The Norwegian miracle: Norway's trade with East and South East Asia 1976–96. *Internasjonal Politikk*, 55(3), 353–376.
- Melchior, A. (1994). Developing country trade, regionalisation and discrimination. Perspectives after the Uruguay Round. *Internasjonal Politikk*, 52(4), 515–534.
- Melchior, A. (1990). Foreign trade with imperfect competition: Models for the impact of 1992. *Nordic Journal of Political Economy*, 25/26, 81–100.

Rapporter og arbeidsnotater

- Melchior, A., Iversen, A., Bendiksen, B. I., Johansen, O. & Dreyer, B. M. (2022). *Betydningen av tollfrie kvoter for pelagisk fisk til EU*. Nofima rapportserie 17/2022.
- Melchior, A. (2021). *Global handel og medisinsk beredskap i lys av Covid-19*. NUPI-rapport, 2021–04.
- Sending, O. J., Bang, G., Melchior, A., Spets, A., Svendsen, Ø., Sverdrup, U. & Øverland, I. (2021). *EUs grønne giv–implikasjoner for norsk europapolitikk*. NUPI-rapport 2021–7.
- Melchior, A. (2017). *Handelspolitikken under Trump*. NUPI-notat 879.
- Melchior, A. (Red.). (2016). *TTIP og Norge: Virkninger og handlingsvalg*. NUPI-rapport 2016–8. (Redigert av Arne Melchior, med bidrag fra Ivar Alvik, Tarjei Bekkedal, Gabriel Felbermayr, Marcus Gjems Theie, Leo Andreas Grünfeld, Hege Medin, Klaus Mittenzwei, Ivar Pettersen & Frode Veggeland.)
- Felbermayr, G., Aichele, R., Heiland, I., Melchior, A. & Steininger, M. (2016). *TTIP: Potential effects on Norway*. Munich: Ifo Working Paper 228.
- Melchior, A. (2016). *Food price differences across Indian states: Patterns and determinants*. NUPI Working Paper 869.
- Medin, H. & Melchior, A. (2015). *Trade barriers or trade facilitators? On the heterogeneous impact of food standards in international trade*. NUPI Working Paper 855.
- Melchior, A. (2015). *WTO enlargement, tariffs and world seafood trade*. FAO Fisheries Circulars 1100, 2015.
- Johansen, S. Ø., Maurseth, P. B., Melchior, A., Medin, H., Sverdrup, U. & Gjems-Theie, M. (2014). *Transatlantisk frihandel og Norge*. NUPI-rapport 2014–7.
- Melchior, A., Lind, J. T. & Lie, C. M. (2013). *Norway, Asia and the global value chains, study for the Ministry of Foreign Affairs, December 2013*. NUPI-rapport.
- Melchior, A., Rich, K. & Perry, B. (2012). *Norsk handel med det fattigste: Mellom profit og utviklingspolitikk*. NUPI-rapport.
- Eriksen, S. S., Lodgaard, S., Melchior, A., Rich, K., Rowe, E. W. & Sending, O. J. (2012). *BRICS, energy and the new world order*. NUPI-rapport. (Forfatter av kapittel 2: Western economic decline, the new world order and the BRICS.)
- Johnsen, Å., Melchior, A. & Stevens, C. (2010). *Services and development: The scope for special and differential treatment in the GATS*. NUPI-rapport.
- Melchior, A. (2012). *World trade 1970–2010: Globalization, regionalization and reallocation*. NUPI Working Paper 805.
- Melchior, A. (2012). *Globalisation, domestic market integration, and the regional disparities of India*. NUPI Working Paper 780.
- Melchior, A. (2009). *European integration and domestic regions. A numerical simulation analysis*. CASE Studies and Analyses 378/2009.
- Melchior, A. (2009). *Regional inequality and convergence in Europe, 1995–2005*. CASE Studies and Analyses 374.
- Melchior, A. (2005). *Trade policy differentiation between developing countries under GSP schemes*. NUPI Working Paper 685.

- Melchior, A. (2004). *North-south trade and wages with complete specialisation: Modifying the Stolper-Samuelson relationship*. NUPI Working Paper 666.
- Melchior, A. (2002). *Sunk costs in the exporting activity: Implications for international trade and specialisation*. NUPI Working Paper 634.
- Melchior, A. (2000). *Globalisation and industrial location: The impact of trade policy when geography matters*. NUPI Working Paper 608.
- Melchior, A., Telle, K. & Wiig, H. (2000). *Globalisation and inequality – world income distribution and living standards, 1960–1998*. Royal Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Report 6b.
- Melchior, A. (1993). *Helping your industry at the greatest cost: The story of Norwegian textile quotas*. NUPI-rapport 171.

(Utvalget samlet av Hege Medin)